Шемчук О.О.
студентка,
Науковий керівник: **Крайчинська Г.В.**
кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет «Острозька академія»

АНГЛІЙСЬКІ ЛЕКСИЧНІ ОДИНИЦІ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КОНФЛІКТ»

Конфлікт є невід'ємною частиною людського життя. В будь-якій сфері повсякдення може виникнути конфліктна ситуація. Соціальні конфлікти неминучі в будь-якому суспільстві, оскільки вони є необхідною умовою суспільного розвитку. Не зважаючи на те, що поняття «конфлікт», з точки зору соціології та психології, є досить вивченим питанням, для лінгвістики залишається багато аспектів цього поняття, які потрібно дослідити. Перш за все нас цікавлять англійські лексичні одиниці (ЛО), які позначають поняття конфлікту.

Сьогодні в лінгвістичній науці існує багато праць, присвячених вивченню поняття конфлікту з лінгвістичної точки зору, у тому числі дослідженню лексичних одиниць на позначення даного феномена. На особливу увагу заслуговують роботи О.І. Мигалець «Теорія конфлікту: історія та сучасність» [1], Г.П. Лукаш «Проекція конфлікту у документну мову з позицій лінгвістичної конфліктології» [2], Л.В. Чайки «Типологія вербальних конфліктів в англомовному дискурсі: поліпарадигмальний аспект» [3] та ін., які є цінними для нашого дослідження.

Конфлікт є складним, різнобічним поняттям, яке вивчається різними науковими дисциплінами. У нашому дослідженні будемо розглядати дане поняття з лінгвістичного погляду. О.І. Мигалець визначає конфлікт як складний, багатоаспектний феномен, який залежно від сфери життєдіяльності людини може виникати будь-де, будь-коли і траплятися будь з ким. Конфлікт виступає об'єктом не лише наукового пізнання, а перш за все є змістом людського життя, а тому необхідність його вчення обумовлено потребою розробки, вдосконалення та покращення людських взаємовідносин [1, с. 46].

Л.В. Чайка, досліджуючи типологію вербальних конфліктів в англомовному дискурсі, обґрунтовує позицію, згідно з якою конфлікт у лінгвістиці є комплексним явищем, яке звернене до предметно-об'єктних галузей різних суспільних та гуманітарних наук, що обумовлює необхідність різнобічного вивчення конфліктів: необхідно брати до уваги не лише мовні сторони їхнього функціонування, а також і соціальні, етнокультурні, психологічні аспекти, але із закономірним акцентуванням у бік лінгвістичної науки [3, с. 28]. Як складне семантично-прагматичне явище поняття «конфлікт» представлене сукупністю різнорівневих мовних одиниць, що репрезентують позитивну, негативну, нейтральну або амбівалентну реакцію комуніканта на зміст повідомлення та спрямовані на реалізацію певного комунікативного наміру і його досягнення очікуваного перлокутивного ефекту [3, с. 28].

Мовні засоби вираження конфлікту мають загальний характер, їх форма, позиція в мовному акті виконує функції переконання адресанта, змалювання бачення тієї чи іншої проблеми адресатом, відстоювання комунікантом власних інтересів, висловлювання наказу чи бажання або, навпаки, можуть виражати виправдовування, вибачання [2, с. 168].

Структурно змістовною одиницею свідомості, що акумулює базові уявлення про конфлікт, служить концепт *conflict*. До основних характеристик концепту відносяться багатовимірність, цілісність, універсальність, константність, етнокультурна маркованість і вербалізованість.

Концепт *conflict* володіє складною семантичною структурою, що представляє собою впорядковану сукупність різноманітних характеристик, кожна з яких містить певну інформацію про феномен конфлікту. Ядром сучасної семантичної структури концепту *conflict* є його понятійний вимір, оскільки воно за своєю суттю є певним об'єктивним прототипним уявленням про явище конфлікту.

Для сучасної мовної поведінки носіїв англійської мови частотною є конфліктність, яка виявляється у образливому спілкуванні; словесному вираженні негативних емоцій, почуттів або намірів в образливій, грубій, неприйнятній в даній мовній ситуації формі. В основі конфліктної мовної поведінки лежить установка на

суб'єктно-об'єктний тип спілкування і негативний вплив на адресата. Основна ознака такої поведінки є агресивність.

Вербальні засоби вираження конфліктності можна класифікувати за такими групами: лексичні, граматичні, синтаксичні і текстові. Водночас слід наголосити, що експліцитно татуйовані, грубі лексичні одиниці містять агресію зазвичай у своєму основному лексичному значенні, а імпліцитно агресивні лексичні одиниці у своєму неголовному, маргінальному значенні характеризуються негативною конотацією. Відповідно, імпліцитна конфліктність виражається за допомогою різноманітних периферійних, маргінальних мовних засобів, а експліцитна – за допомогою основних, центральних [4, с. 360].

Для встановлення понятійної складової концепту *conflict* ми звернулися до семантичної структури лексеми *conflict* і залучили до аналізу дані Roget`s thesaurus [5]. Загалом понятійне поле концепту *конфлікт* доповнюється лексемами синонімічного ряду, що уточнюють ознаки домінантної лексичної одиниці *conflict: warfare, combat, engagement, fighting, (military) action, struggle; bloodshed, battle, fight, clash, skirmish,encounter; attack, offensive, campaign; hostilities; jihad, crusade*.

Словами, пов’язаними з конфліктом означеної семантики, є: *clash, collision, contention, argument, altercation, competition, brawl, bicker, debate, disagreement, dispute, divide, falling-out, fissure, fight, hassle, jar, miff, mix-up, quarrel, run-in, row, spat, scrap, squabble, tiff, wrangle, incompatibility, incongruence, incongruity, incongruousness, inconsistence, inconsistency, inconsonance, inharmoniousness, animosity, antagonism, antipathy, coldwar, enmity, hostility, illwill, rancor* [5].

Синонімічний ряд ЛО *conflict* із значененням «фізичний конфлікт між протилежними особами чи групами» представлений такими одиницями: *battle, clash, combat, contest, dustup, fight, fracas, fray, hassle, scrap, scrimmage, scrum, scuffle, skirmish, struggle, tussle* [5].

Словами, пов’язаними з конфліктом названої конотації, є: *pitchedbattle, rough-and-tumble, affray [chieflyBritish], battleroyal, brawl, broil, donnybrook, free-for-all, melee (alsomêlée), mix-up, ruckus, ruction, blows, fistfight, fisticuffs, grapple, handgrips, punch-out, punch-up [chieflyBritish], slugfest, confrontation, duel, face-off, joust, altercation, argle-bargle [chieflyBritish], argument, argy-bargy*

[chieflyBritish], contretemps, controversy, crossfire, disagreement, dispute, falling-out, kickup, misunderstanding, quarrel, row, spat, squabble, tangle, tiff, wrangle, catfight [5].

Аналіз лексичних одиниць, які позначають поняття *конфлікт*, зібраних на основі Roget`s thesaurus, дав підстави говорити про кількісне наповнення концепту *conflict.* Будучи сталим явищем буття людини, феномен конфлікту у всіх його різноманітних втіленнях номінується мовною свідомістю за допомогою великої кількості лексем-субстантивів (133 одиниці) та дієслів (57 одиниць), об'єднаних навколо опорного імені *conflict* і дієслова *to conflict* відповідно.

Внаслідок компонентного аналізу значень виявлених у Roget`s thesaurus лексем нами було виділено 7 лексико-семантичних підгруп, що номінують такі фрагменти концептуального простору *conflict*, як:

– «опозиціонування» – 31 ЛО, або 16,3 % усіх виявлених лексем (*opposition, polarity, bucking, friction, dissent, dissension, tooppose, toantagonize* та ін.),

– «конфронтація» – 20 ЛО (10,5 %) (*confrontation, clash, collision, toclash, tocollide* та ін.);

– «війна (збройне зіткнення)» – 17 ЛО, або 8,9 % (*war, warfare, guerrilla, towar, tocombat* та ін.);

– «сварка – 77 ЛО, або 40,5 % (суперечка)» (*quarrel, argument, dispute, controversy, bickering, toquarrel, toargue, todisagree* та ін.);

– «боротьба» – 21 ЛО, або 11,1 % (*struggle, fight (ing), contention, tostruggle, tofight, tobattle* та ін.);

– «відмінність (несхожість)» – 15 ЛО, або 7,9 % (*difference, disagreement, disharmony, todiffer, todisagree* і ін.);

– «несумісність» – 9 ЛО, або 4,7 % (*incompatibility, incongruity, polarity* та ін.).

Дані кількісного аналізу свідчать про те, що за номінативною активністю англомовної свідомістю лідируючу позицію займає концепт *quarrel* (77 одиниць), що, ймовірно, пояснюється найбільшою поширеністю сварок і суперечок в порівнянні з іншими типами конфліктної взаємодії

У словнику Roget's Super thesaurus виділяються дві групи лексем, що відносяться до даного концепту. Категорія «assault» («напад»)

включає в себе такі поняття: attack («атака»), offensive («наступ»), raid («набіг»), invasion («вторгнення»), blitzkrieg («блискавична війна»). Група hostility («ворожість») поділяється на offensiveness («наступальний характер»), violence («насильство»), belligerence («войовничість»), combativeness («войовничість»), pugnaciousness («безглуздий характер»), fight («бій») [5].

Таким чином, можемо дійти висновків, що у англійській лінгвокультурі частотним є вияв деструктивної, наступальної, домінуючої мовленнєвої поведінки, комунікативно-прагматичною метою якої є підпорядкування аксіологічних настанов адресата інтересам відправника повідомлення та ескалація конфлікту. У сучасній англійській мові функціонує багато лексичних одиниць, які вербалізують поняття «конфлікт», про що свідчать виявлені в Roget`s thesaurus дані.

Список використаних джерел:

1. Мигалець О. І. Теорія конфлікту : історія та сучасність. *Сучасні дослідження з іноземної філології.* Ужгород, 2018. Вип. 16. С. 98–110.

2. Лукаш Г. Проекція конфлікту у документну мову з позицій лінгвістичної конфліктології.*Інформація, комунікація, суспільство 2019* : матеріали 8-ої Міжн. наук.конф. ІКС-2019, 16-18 травня 2019 року,Чинадієво. Львів, 2019. С. 168–169. (Лінгвістичні технології інформаційної діяльності).

3. Чайка Л. В. Типологія вербальних конфліктів в англомовному дискурсі: поліпарадигмальний аспект : автореф. дис. доктора філолог. наук : 10.02.04 Київ, 2019. 34 с.

4. Руденко О. О. Психологічні особливості міжособистісних конфліктів студентів. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2010. № 7. С. 360–365.

5. Roget's 21st CenturyThesaurus. URL: http://thesaurus.com